

Эсэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

БҮРЯАД АРАДАЙ ХУУЛИЙН ХУУЛИЙН

Бүгэдэ арадай сонин

1921 оной
декабриин
21-нээ гараа

1998
апрелин
14

Хабарай дунда
хүхэгшэн туулай
харын
18
гарагай 3
ВТОРНИК
№ 66 (19907)
Газетын сэн хэлсээтэ

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН НЭГЭДЭХИ ЗАРЛАЛАЙ АРАДАЙ ХУРАЛАЙ АРБАН НАЙМАДАХИ СЕССИ

Буряад Республикын Арадай Хуралай арбан наймадахи сессиие Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М.И.Семёнов нээгээд, сессиин зүбшэхэ зүйлдэ оруулагдаһан асуудалнууд тухай ханамжая хэлэхьень депутатуудта дурадхаба.

Арадай Хуралай депутатуудай ханамжа, дурадхалнууде хараада абалсан, сесси дээрэ удаадахи асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэхэ болобо:

- Буряад Республикын хоёрдохи зарлалай Арадай Хуралай депутатууде хунгаха талаар хунгуулиин округуудай бүридэл, хилэнүүд ба схемнүүдэ баталха тухай;

- Буряад Республикын Президентын, хоёрдохи зарлалай Арадай Хуралай депутатуудай хунгалтада гаргашалагдаха мүнгэнэй сметэ тухай;

- «Гүрэнэй ба муниципальна зөөри үмсэлэгэ тухай» Буряад Республикын Хуули тухай;

- «Буряад Республикын социаль-бюджетнэ халбарин эмхи зургаануудта эльгээгдэгдээд ба дунда тусхай мэргэжэл олгодог хуралсалай эмхи зургаанууде дүүргэгшэдые контрактын ёһоор бэлдэхэ ба социальна талаар дэмжэхэ тухай» Буряад Республикын Хуули тухай;

- «Буряад Республикын нислэл хотын статус тухай» Буряад Республикын Хуули тухай;

- «Буряад Республика доторхи муниципальна алба хаагшадай реестр тухай» Буряад Республикын Хуули тухай;

- «Буряад Республика доторхи эдэе хоолой продуктнуудай шанар ба аюулгүй байлга тухай» Буряад Республикын Хуули тухай;

- «Буряад Республика доторхи нютагай өөһэдэн хүтэлбэрилгье эмхидхэлгын гол ёһонууд тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтанууде оруулха тухай» Буряад Республикын Хуули тухай;

- «Буряад Республикын экономикодо харин гүрэнүүдэй мүнгэ номололгье урмашуулха тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтанууде оруулха тухай» Буряад Республикын Хуули тухай;

- «Аяншалга тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтанууд ба нэмэлтэнүүдэ оруулха тухай» Буряад Республикын Хуули тухай;

- «Буряад Республикын территориальна харгын жаса тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтанууде оруулха тухай» Буряад Республикын Хуули тухай;

- Буряад Республикын Арадай Хуралай регламентда хубилалтанууд ба нэмэлтэнүүдэ оруулха тухай;

- «Правопорядок» гэжэ республиканска бюджетдээ гадуур 1998 оной жасын гаргашалха мүнгэнэй сметэ баталха тухай;

- Буряад Республикын бага хэмжээнэй олзын хэрэг эрхилэгшэдые дэмжэлгын жасын 1997 оной бюджетэй гүйсэдхэл тухай, мүн 1998 оной бюджет тухай;

- «Забайкалин районууд, хотонууд ба хүдөөгэй хууринууде газар хангаха талаар гүрэнэй бюджетдээ гадуур жаса тухай» Дүримэй проект тухай;

- Буряад Республикын прокуроры томилхо тухай Россин Федерациин Генеральна прокурорто зүбшөөлөө үгэхэ тухай;

- Буряад Республикын Арадай Хуралай Тоололгын палатын түрүүлэгшэ тухай;

- Буряад Республикын Верховно сүүдэй ба районно сүүдүүдэй судьянары томилхо Россин Федерациин Президентэ зүбшөөлөө үгэхэ тухай;

- Буряад Республика доторхи Россин Федерациин Верховно сүүдэй дэргэдэхи Сүүдэй департаментын управления начальнигай тушаалда томилхо тухай Россин Федерациин Верховно сүүдэй дэргэдэхи сүүдэй департаментын генеральна директортэ зүбшөөлөө үгэхэ тухай;

- Элдэб асуудалнууд, тэрэ тоодо «Буряад Республикын Арадай Хуралай Хүндэлээй Грамота тухай» Дүримдэ хубилалтанууд ба нэмэлтэнүүдэ оруулха тухай;

- Бюджетнэ халбарин хүдэлмэрилэгшэдтэ салын хүлэ түлэлгын байдал тухай Правительствын мэдээсэл;

- Коммерческэ банкуудай зүгһөө хүн зоной мүнгэ түлэлгэ тухай банкуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ тоосоон;

- Архиин продукци үйлэдбэрилгын, тэрэнэй хойноһоо хиналта бзелүүлгын талаар комитедэй түрүүлэгшэ И.В.Михалевые тушаалһаань сүлөөлхэ тухай;

- хунгуулиин комиссинуудай бүридэлые хамтаруулан хэрэглэхэ тухай;

- Буряад Республикын 1998 оной бюджеттэ хубилалтанууде оруулха тухай;

- Буряад Республикын Арадай Хуралай депутадые уялгануудһаань болуулан бусааха эрхэ байдал ба гурим тухай.

Мүнөөдэр сесси хүдэлмэриее үргэлжэлүүлхэ.

ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ХҮДЭЛМЭРИИН ДОЛООН ХОНОГ

Ниитэ республиканска хэмжээ ябуулганууд

Апрелин 13. Буряад Республикын Арадай Хуралай сессиин эхин.

Апрелин 15. Байгаали хамгаалгын бүлгэмэй республиканска Сөведэй пленум.

Апрелин 17. Олзын хэрэг эрхилэгшэдтэ II съезд.

Буряад Республикын мобилационно түсэб зохёожо түгэхэхэ асуудалаар з а х и р г а а н у у д а й толгойлогшонортой, халбарин министрствэнүүд албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд м о б и л и з а ц и и х ү д э л м э р и л э г ш э д т э й республиканска семинар - зүблөөн.

Финансын министрствын коллеги.

Буряад Республикын Президент - Правительствын Түрүүлэгшэ А.В.Потапов Олзын хэрэг эрхилэгшэдтэ II съездэ хабаадалга.

П р а в и т е л ь с т в ы н Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо В.К.Агалов

Апрелин 13. 1998 ондо АПК-гай экономика ажал ябуулгын талаар тогтоолдо хубилалтанууде оруулха тухай тогтоолой проект харалга.

«Олзын хэрэг эрхилэгэ болон бизнес» гэхэн секциин зүблөөн.

«Жэлэй эрхим олзын хэрэг эрхилэгшэ» гэхэн республиканска конкурс үнгэргэхэ эмхидхэлэй комитедэй зүблөөн.

Апрелин 16-17. 1998-2000 онуудта Буряад Республикын болон Эрхүүгэй областиин П р а в и т е л ь с т в а н у у д а й хоорондохи хэлсээнэй талаар координационн Сөведэй суглаан.

Апрелин 17. Олзын хэрэг эрхилэгшэдтэ II съездэ хабаадалга.

Апрелин 14. «Аршаан» гэхэн курортнэ нэгэдэлэй асуудалнуудта зүблөөн.

Хурамхаанай болон Баунтын коопзверопромхозуудай ажал ябуулгые генеральна шалгалта.

Сертификациин болон продукциин шанарай хойноһоо хиналтын асуудалнуудтаар Мухар-Шэбэрэй районие комплексноор шалгалта.

П р а в и т е л ь с т в ы н Түрүүлэгшын орлогшонор: А.Н.Жильцов.

2001 он хүрэтэр Буряад Республикын социаль-экономическа хүгжэлтын тухайламжа бэлдэлгэ.

1999 оной бюджетэй гаргашын хубие бүридуулхын тула социальна болон мүнгэн сангай доодо захын нормативууде тодоруулга

Республиканска бюджетдээ мүнгөөр хангагдааг эмхи зургаануудта салын хүлэнэй үриие түлэхэ асуудалаар селекторнэ зүблөөндэ материалнууде бэлдэлгэ.

Пенси, пособинууде тоолон тодорхойлхын болон түлэхын тула дамжуулгын амяараа счедууде нээлгэ.

Б.Ц.Семёнов Республикын заводуудта бүтээхын тула хүдөө ажахын машинуудай нэльбэхэ хэрэгсэлнүүдэй выставкэ эмхидхэлгэ.

«Гүрэнэй засагай зургаанууде бэхижүүлгэ» гэхэн ТАЦИС-ай семинар.

Эд бараанай урьһаламжа бусааха талаар хүдөө ажахын үйлэдбэрилэгшэдтэй хүдэлмэри.

А.П.Табалаев

Апрелин 16. Байрын гэрнүүдэ 1998 оной I кварталда, хахад жэлдэ барилга, ашагаллын программа дүүргэлгын ябаса тухай республикын Барилгын ба архитектурын министрствын коллеги.

Апрелин 15. Дулаанай, электрын элшэ хүсэ алмаха талаар правительствын комиссиин зүблөөн.

Буряад Республикын нүүрһэнэй промьшленность хүгжөөхэ асуудалнуудта Шэтын областиин делегациитай Буряад Республикын Правительствата уулзалга.

А.Ч.Нимаева

Апрелин 14. Гүрэнэй филармониин 60 жэлэй ойдо бэлдэхэлэй талаар эмхидхэлэй комитедэй зүблөөн.

Апрелин 15. Республикын Президентын дэргэдэхи залуушуулай хэрэгүүдэй, аяншалгын, физическэ культура болон спортын талаар координационн Совет.

Апрелин 15. «Венерическэ үбшэнүүдэ нэргүүлхэ х о й ш о л у л а ш а г ү й хэмжээнүүд» гэхэн программа бэлдүүлхэ талаар Хэжэнгын райондо болохо районууд хоорондын семинар - зүблөөн.

Апрелин 15-16. Техническэ дунда мэргэжэлэй хуралсалай студентнэрэй информатикаар эрдэмэй - п р а к т и ч е с к а конференци.

Апрелин 15-19. Варгажанай районий хуралсалай эмхи зургаануудай үндэһэ нуури дээрэ «Газар ашагаллын соёл» гэхэн республиканска семинар («Экологиин хуралсалай дүхэри» гэхэн республиканска программын I шата.

Хүнэй бээдэ йодой дутагдал нэргүүлхэ асуудалаар республикын Элүүрые хамгаалгын министрствын коллеги.

Эдэе хоолой үйлэдбэриде кадрнууде бэлдэхэ талаар мэргэжэлэй училищинуудай бапшанарай болон үйлэдбэриин хуралсалай мастернуудай республиканска семинар.

Апрелин 17. Дээдэ мэргэжэлэй хуралсалай студентнэрэй республиканска олимпиадануудай дүнгүүдые согсолгын түгэхсэлэй пленарна суглаан.

Апрелин 17. Полиомиелит нэргүүлхэ Үндэһэтэнэй үдэрнүүдэй 2 шатын дүнгүүдээр республиканска штабай суглаан.

БЮДЖЕТ ГҮЙСЭДХЭХӨӨР БАТАЛАГДАБА

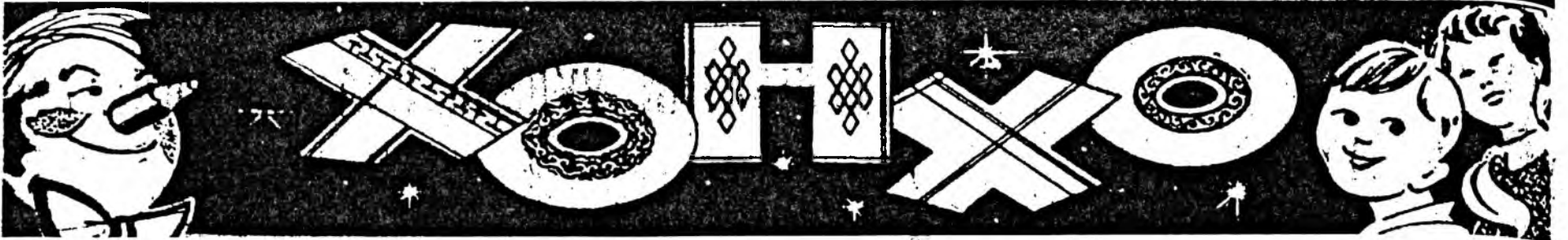
Республикын Правительство 1998 оной Республиканска бюджет тухай Буряад Республикын Хуулиин гүйсэдхэлгэ тухай тогтоол баталан абаба.

Республиканска бюджет гаргашын талаар 1.712.335 түхэригэй хэмжээгээр гүйсэдхэлгэдэ баталагдаба. 424.264,1 мянган түхэриг өөрын олзо, Россин Федерациин субъектнүүдые мүнгэн сангай талаар субъектнүүдые мүнгэн сангай талаар дэмжэлгын Федеральна жасаһаа эльгээгдэхэ 1.026.845 мянган түхэриг трансферт болон

261.225,9 мянган түхэриг дутагдалай (дефицидэй) дээдэ захын хэмжээе хараада абан, гаргашын хэмжээн тодорхойлогдоо.

Республиканска бюджетдэй дутагдал хүсэлдүүлгэдэ мүнгөөр хангалгын нэмэлтэ неесэ арганууде, тэрэ тоодо Буряад Республикын Правительствын үнэтэ саарханууде гаргалһаа абтанан 42000 түхэриг олзые, шэглүүлхэ гэжэ шийдхэгдээ.

Буряад Республикын Президентын ба Правительствын хэблэлэй албан.

болон бусад хурагшид тон эдэбхитэйгээр ябадаг байгаа.

Мүнөө үедэ Бато Цыденов артистын мэргэжэл шудална, Баярма Дугарова Шэтын багшанарай институтдай буряад хэлэ бэйсэгэй таһагта нурана, Сэсэг Тумурова - БГУ-гай оюутан, Юлия Бадмаева - ИГУ-гай оюутан, Оюна Бадмажанова Буряадай гүр-

ХУРАГШАДАЙ

ДУГАРОВА Дарима

ЖЭРГЭМЭЛ

Жэргэмэл, жэргэмэл - Жэгтэйхэн шубуухай. Агаарай дуулимда Аятай жэргэнэ.

Сэнхир тэнгэридэ Сэнгэн жаргана. Дуулим таладам Дуугаа татана.

БОРЯ

Минии тугал Боря Малаан эрэн үнгэтэй. Наяхан эхэхэ түрэхэдөө Нула шадалгүй байгаа хэн.

Эхынгээ хү хүхэжэ, Шадал тэнхээ ороо. Эрьелдэн хажуугаарнь гүйжэ, Шодогор нүүлээ үргөө.

Боори дээгүүр хоюулан Боритоёо сугтаа нааданабди. Тэрэм намайгаа хүсэжэ, Тангаршаан саашаа харайна.

Цыденов Бато

АГА НЮТАГНИ

Уярма найхан арюун агаартай, Уужам тэнюун тала дайдатай, Бадаржа халбархан ажабайдалтай Баян буряад Ага нютагни.

Эльгэ зүрхэндэм ходоодо Энхэргэн зөөлнөөр ханагдахаш. Гандадаггүй үргэн газар ухатай Гансахан тоонто Ага нютагни.

Хүн зоноо хүгжөөн халбаруулан,

ХОНИН

Хун сагаан хонимнай Тала дайдые бүрхөөгөө. Хоншуу амтатай ногоо Хурган байжа шэмхэлнэ.

Хонишон басаган хүхюүтэй Хонгёо дуугаа дуулана. Аялга найхан дууниинь Алхана уулаар сууряатана.

Хүгжэмтэ дуунай аялга эдэлүүлхэн, халбаран гоёор хүгжээ болтогойш, найхан тоонто Ага нютагни!

МИНИИ НЮТАГ

Алхана гэжэ дуулаа хэн гүт? Аргагүй гоёхон нютаг байха. Аршаан булаг, хада ууланууд Агаар тунгалаг нуга хүндынүүа...

Хүнэй сэдхэл эхэтэ гайхуулмаар Хүбшэ тайга - эндэ байха. Алхана гэжэ дуулаа хэн гүт? Айшалжа ербэл гэмшэхгүйт!

ХҮЛЭГ МОРИН

Хүлэг хурдан моримни Хүбшэ соогуур гүйнэлши. Холоноо хараад танижа, Хатаран намдаа ерэнэлши.

Урдаа хараха нүхэрни Урагшаа түргэн шуумайгыш. Урматай хурдан моримни Урилдаандашье иладаг лэ!

Үргэн энээхэн талаараа, Үшөө хатаран ябыш даа. Дабаан үндэр хадануудые Дабан, дабан гарыш даа.

АЛХАНЫН «ХОНХО» - МАНАЙ АЙЛШАН

Би мянга юһэн зуун дала найман ондо Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ Буряадай гүрэнэй багшанарай институт дүүргээ нэм. Тэрэгэн сагнаа хойшо Агын автономито округой хургуулинуудта хүдэлөөб. Харин 1987 ондоо эхлэжэ, Алханын дунда хургуулида арбан жэлэй туршада буряад хэлэ литература заанан байнаб. Тиххэдэ би Ешин-Хорло Сандаковна Тумуроватай сугтаа түрэл хэлгээ эдириүүлдэ заагааб. Арбан жэлэй туршада үхибүүдые арадайнгаа ёһо захиалтай, уран зохёолтой тон найнаар танилсуулха гэжэ оролдогдоо гэшиэ. Манай хургуулида «Хонхо» гэжэ нэртэй уран зохёолой болон драматическа бүлгэм хүдэлдэг нэн. Тэндэ бидэ хурагшиадые буряад дуунуудтай танилсуулдаг, тэдэнэр өөһдөө шүлэгүүдые, расска-

зуудые, багахан зүжэгүүдые, онтохонуудые зохёожо нурадаг байгаа.

Манай хургуулин юһэдэх классай хурагшиа Дулма Тумуровагай «Хонхо» гэжэ шүлэгын ушьяа:

Хонхо, хонхо, хонхо, - «Хонхо» бүлгэмдөө ябадагбди.

Ханхиса дуугаа дуулажа,

Хатар нааданда нуридагбди.

Баяртай согтой ерэхэдэ,

Багшяа найханаар ханидагбди.

Буряад арадайнгаа ёһые Булта мэдэдэ болохобди.

Манай бүлгэмдэ М.Жамсаранов, Т.Доржиева, Б.Содномов, Б.Цыбенев, М.Гомбожатова, Б.Цыденова, Б.Дугарова, Б.Санжиева, Ч.Дашиев, Б.Базарова, С.Дугарова, Н.Будаева

нэй университетэ хүдэлнэ.

Би мүнөө Улаан-Үдын 19-дэхи хургуулида буряад хэлэнэй багшаар хоёрдохи жэлээ хүдэлнэб. Намтай сугтаа Роза Гармаевна Дашиева, Лидия Базаржановна Хазагарова, Жибзема Баировна Батуева гэшиэд ажаланна. Манай хургуулин директор Владимир Иванович Хамуев буряад арадайнгаа ёһо захиалда тонехэнхаралхандуулдаг. Хургуулидамнай жэл бүри Сагаалганай найдэрнүүд, ёһо захиалда зориулагданан элдэб конференцинууд боложол байдаг. Манай хургуулин хурагшиад буряад хэлээр болоһон городой олимпиадануудта тон эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг юм.

Долгорма ДАШИЕВА.

Манай нютагай сууга партизан Бадма Жапович Жабон 1919 оной январин 1-дэ Алхана нютагай Үбжэгээ гэнэн газарта түрэн юм. Тэрэ 1929 ондо Тудхалтын-Адагта байһан эхин хургуулида орожо, хуушан монгол үзэг бэйсэгтэй болоо нэн. Һүүлээрнэ Табтаа-найн ШКМ-эй долоон класс дүүргээд, Ага тосхон ошожо, тоосоошоной курс дүүргээ. Тиигээд хоёр жэл хүдэлнэ-нэйнгөө удаа 1930 ондо сэрэгэй албанда мордоо. Тэрэ Дунда Азин сэрэгэй округто

болон агаарай десантна бригадада 1941 ондо май нара хүрэтэр алба хээ. 1941 ондо дайнай эхилхэ сагнаа хойшо фронтдо ябаһан байна. Тиихэдэ тэрэ Хойто, Урда, Түбэй фронтнуудта дайлаада. Тиигэжэ байтараа Москва хотоноо 120 модо газарта оршодог Малый Ярославец городой хажууда зүүн хүлэиһгөө

ула гранатын сээрдэнэдэ шархатажа, совет сэрэгһээ гээгдэхэ баатай болоо. Хүрээлэгэдэ орохо болоходоо, 32 совет сэрэгшэ хүбүүд Калужска областин Южный город шэглэн, ой соогуур хоргодон ошобод. Удаань тэдэнэр Орловско, Смоленскэ, Курска областнуудые нэтэ ябагалан, Украина шэглэн

ошобод. Тиихэдэ тэдэнэр бултадаа шахуу шархатанхай нэн. Тиигэжэ ябатараа, сууга партизан командир Сидор Артемьевич Ковпактай уулзаба. Климент Ворошиловай нэрэмжэтэ партизан отрядайхна немецүүдтэй, орон нютагтаа урбагшадтай тэмсэжэ эхилбэ. Партизан отрядта Бадма Жабон пулемётчигоор ябаа. Һүүлээрнэ

Хүүгэдэй бэдэрэлгын АЛХАНЫН ПАРТИЗАН -

Жамсаранов Мунко

МИНИЙ НАГАСА АБА

Миний нагаса аба Гармаев Гомбожаб 1915 ондо Могойтын районой Зугаалай нутагта түрэн юм. Нагаса абым гүртэчин дунда шадалтан айл байгаа. Бага наһанһаа эрдэм номоор һонирхдог һэн. Тэрэ Зугаалайн долоон жэлэй һургуули дүүргэд, Агын багшанарай училищда һурахаая ороо бэлэй. Тэрэнээ дүүргэд, эхин классуудай багша болобо. Тиигээд манай Алханын һургуулида өржэ, табан жэлэй туршдаа багшаар хүдэлөө. Удаань Сагаан-Уулада, Хара-Шабэртэ багшалаа. Удангүй японтой дайн боложо, нагаса аба сэрэгтэ мородон байна. Дайнай дүүрэнэй һүүдээр тэрэ дайшалһы олон медальнуудаар шагнагдаа. Дайнай һүүдээр олон ажадаа хүдэлэн намтартай. Миний нагаса аба багшаар хүдэлжэ байхадаа, урагшаа һанаатай, ехэ дүй дүршэлтэй байһан юм. Би нагаса абингаа һарые ходоодоо дэришэ үргэжэ ябахаб.

ТҮРҮҮШЫН ТУРШАЛГАНУУДНАА

ДОРЖИЕВА Тая

БЭЛЭГ

Шэнэ жэлнай ерээл даа, Шэнэхэн дуугаа дуулаал даа. Шара улаан нааданхайнуудаар Шэмэглээтэй ёлкомнай утгана. Маанартаа айлшалан ерээл даа. Малаан буурал Үбгэмнай. Бидэндэ туулмагаар дүүрэн Бэлэг асаржа үгэбэл даа.

АЛХАНЫН АРШААН

Аршаан булагһаа эхитэй, Айхабтар гоё нутагнай Аяр дээрэнһээ урдаһан Алханын аршаан эршэтэй.

Энэ дайдаа гамнажа, Эгээл хайханаар хүндэлэе, Арад зондоо туһатай Алханын аршаан мүнхэ лэ!

Гомбожапова Марина

АЛТАН НАМАР

Уужам буряад шотагтам Алтан намар айлшалба. Наһша намаа шарлажа, Ой тайга алтарна. Үглөөгүүр хүүгэд хүкнютэй һургуулидаа энсэдэн ошоно. Хүкнун хонхо найржа, Эрдэм бэлитгэ урина.

БУРЯД ХЭЛЭНЭЙ ХЭШЭЭЛ

Буряад хэлэнэй хэшээдэ Басагад, хүбүүд оролдоно. Багшын үгэһэн шүлэгүүдые Булта сээжээдэжэ оролдоно. Урда гараад хэлэхэдэ Урагшаа хараад зогсоно. Бэлэн бэш гэлсэхэдэ, Булта сонхоор харанад.

ДУУНАЙ АЯЛГА

Нэгэтэ эргэ үглөөгүүр Наранай элшэ доохонуур Нарһан мододой дунда Наһгин дуугаа шубуухай Нарин хонгёо хоолойгоор Ирагуу гоёор дуулаба. Энэхэн уян дууһиннь Эльгэ зурхыем хайлуулжа, Эршэтэй халима аялгаар Эдүүр ябахые хүсэн, Элюрдэн дуугаа ханхинана.

ЭРТЭ ҮГЛӨӨГҮҮР

Үглөөгүүр нэгэтэ һэрнхэдэм, Үрээр шахуу наран бултайнхай, Үлэн үнэгэн үни хулганаашаланхай, Эрэ таһаа эртэлэн дууланхай, Үбэлэй шэнжэ үнгэрэн ошонхой, Ургын дэблэхэнүүд гаранхай, Үргэн дайдын энгэр дээгүүр Урин хабарай шарай үзэгдэнхэй, Шубууа шууялдан дуугаа эхилэнхэй. «Шн, басагахан, түргөөр бодыш, Шамдажа маанадаар дуу дууалсыш,» Бэлдэжэ, дарьяжа байбал даа. Бодоод, унтарьяа занамсаараа, Борбилдоохонуудаар суг хүхидэхөө Богоһоёо алхан, гэрһээ гарааб...

Бальжитова Оюна

НАМАР

Һэриун намар боложо, Һэршэгэнүүр һалхин үлэнэ. Алтан намарай болоходо, Аянай шубууд ошоно. Наран һулаар шаража, Нойтон газар хайрана. Дулаан орон руу шубууд Дуулаһаар элэ татана.

ҺАЙРХУУ ШАНДАГАН

(басни)

Һайрхуу шандаган нүхэдгөө һайрхай байжа үгэлбэ: «Үсгэлдэр хада битнай Шонье барин эдсөб. Шонэ тухай хэлээ һаа, Аймхай амитан байна даа» Шонэ ой соо ябатараа, Шандаганай шаяае дуулажа, Шамдан яран дүтэлбэ. Шонын дүрье харахалаараа, Шамдан ангууд тэрһед-бэд, Харин һайрхуу шандаган Харахан һабартань орошобо.

ҮБГЭН МОГОЙ ХОЁР

(басни)

Могой үбгэндэ дүтэлэн, Иигэжэ хэлбэ нялуунаар: «Үбгэн, эбтээ ороё, Мүнөө намһаа айлтагүй Харана гээшэ гүш намайе Хабар арһаа хэлгээ хэм». Хорото могойн үгэдэ Харатай үбгэн үнэншэбэгүй. һүхээ далайжа ерээд лэ, һүүлынь таһа сабшаба.

ТУНГААСАГҮЙ ЯБАДАЛ

(Нэгэ үйлэтэй зүжэг)

Янжама хүгшэн сайгаа ууха гэжэ бодоод, носожо байһан гал дээрэ сайтай тогоогоо табина. Оронойнгоо захдаа ошожо һуугаад, аша басагандаа оёжо байһан малгайгаа барина. һуужа һуутарнь, Гэрэлма басаган Лена хоёр шууяатайгаар орожо ерэнэд. Гэрэлма: Нагаса эжы, ямар эдеэн байна бэ? Лена, орожо һуу наашаа.

Басагад шашалданад. Гэрэлма: Нагаса эжы-аа! Юугээ тэндэ хэнэ юмта даа? Сайтнай үни заяанда бусалаа, эдэе табихаяа мартаад дэмьржэ һууна гүт? Лена: Заа, бүхы хүгшэд иимэ байгша, минийше бабушка юмэ носожол һуугша. Гэрэлма: А, Лена, мартаад байнаб. Намда зун дунда малгай оёжо һуунал. Шэнэ моодо дахаа һаань, үшөө бараг. Нэгэ «русская красавица» гү, али берет оёходон яадаг юм? Урданай хэбээрээ юуш худхана юм ааб даа.

Янжама: Гэрэлма-а, ерэлши даа наашаа. Үмдөөд үзэ. Гэрэлма: Яһан хашартай хүгшэн гээшэб даа! Лена: Но-о, тон зүб. Гэрэлма: Нагаса эжы, би мүнөө похотдо 5 часта ошохооб. Мүнөө Ленэдэ кассетэе абаад ошохомни. Магнитофонгүй, байхада муу гээшэнь! Басагад багшатааа хүдөө гараад байна.

Гэрэлма: Фу-у! Одоол таһарба! Утаар гэмэрхэдэнь, залхуураад байнаб. То сээсг наһша ехээр бү таһала гэнэ, то пулаад зүү гэнэ. Урданайхияа һанажа, хөөршэнэ. Хашартай гээшэнь. Мүнөө хүн зон байгааһаа гамнангүй, сээсг хомор болоо гэнэ.

Лена: Болил даа! Гэмэржэл байгаа бэээ. Хэдыш сээсг таһалаа һаа, ургаад лэ байдаг юм бэшэ аал?! Басагадай хөөрэлдөө багшань дуулажархиба. Багша: Лена, ши буруу һананаһ. Сээсг ногоо таһалхадатнай, үрэн таража үрдингүй, хойто жэл үсөөн сээсг гарана. Олон янзын сээсг хомор болошоол. Гэрэлмагай нагаса эжы тон зүб юмэ заана. «Дэгэл захатай, хүн ахатай байдаг» гэжэ онһон үгын удхаар аха захаяа мэдээд, хүгшэн хүниен хүндэлжэ, хэһэн ажалыень сэгнэжэ һурагты.

Хоёр басагад «Ойлгообди», - гэбэд. Багша: - Наһатай зоной заабари хадуужа, хүгшэн зоной һургаал ойлгожо абагты. Бидэ бурядууд түрэн хэлээ бузарлангүй, Байгал далайн тунгалай уһан шэнги сэгнэжэ, саашань бүри үргэдхэн ябаха уялгатайбди. Гэрэлма: Би ойлгооб. Лена: Я тоже... Ой! Би баһа ойлгооб.

ДОЛГОРОЙ ГОМДОЛ

Рассказ

Долгор һургуулидаа ошохо замдаа ой соогүүр үнгэрэдг юм. Харгын хажуу тээшээ гадиржо, жаахан горхойной эрьээр саашаа ошодог. Горхон ой соогүүр урдажа, бүхы наһша сээсг, модо, ногоо уһаар ундалуудлаг байгаа. Голэй эрьедэ сагаан хуһахан ургана. Долгор хуһанай гэшүүһэн дээрэ уурхайгаа түхээрһэн заахан шубуудые үдэр бүри анхаржа харадаг һэн. Хабар болоходо, тэдэ шубуудын гурбан хөөрхэн дальбараатай болобо. Долгор үдэр бүри дальбараануудые хаража, томо болохыень хүлээжэ ядан байдаг бэлэй. Нэгэтэ Долгор зүүдэн соогоо хотоной хүбүүдэй шубуудайн уурхай һандаргахыень хаража зүүдэлбэ. Тэрэ саһаа хойшо Долгор шубуудтаа бүрише дуратай болошоо һэн.

Нэгэ дулаан үдэшэ Долгор басаган һургуулиһаа бусажа ябаба. Хуһандаа дүтэлжэ ябахандаа, Долгорой зүрхэн мууе мэдһэндэл, хүндөөр сохижо ябаа. Долгор аһагүйхэнөөр хуһанда дүтэлөөд зогсоһоно. Уурхайн гэшүүһэн дээрээ үгы байба. Бутархай уурхайн үлэгдэлнүүд газарта Долгорой нодэ торгоон хэбтэбэ. Басаганай зоосо уурхайн хоорһондоо, хоһон, хүйтэн болоһоно. Энэ шубуухайнуудай бүлэ хэды ехэ баяр басаганда асарааб, тэды ехэ уй гашуудал уурхай һандаргааһа хүн асарааб.

Баарһад, дальбараануудни, хайран ами наһангнай дүүршэбэл. Ямар хүн нимэ мүльһэн шэнги хүйтэн зүрхэтэй байдаг юм? Эдэ жаахан шубуудни ямар гэмтэй байгаа юм, хэндэ һаалта хээ гээшэб? Томохон боложо, бүхы хүн зондо хорхой шумуул һалгажа, туһа хээ, хонгёохон хүхюун дуугаараа баяр жаргал асаржа байха һэн. Улаан амита һая гарһан дальбараанууд байхаһаань мүнөө болотор энхэрэн хаража, үдэрһөө үдэртэ томо болохыень энхэрһэн нимэ баяр жаргалаа алдабаб.

ШЭНЖЭЛЭЛГЭНҮҮДНЭЭ

РОССИН ГЕРОЙ

Немецүүдэй эзэлһэн совет газар дээрэ Федоров, Сабуров, Медведев гэгшэдэй толгойһон партизан отрядууд бии болоо һэн. Немец эзэмдэгшэдтэй болоһон нэгэ тулалдаанда 18 сэрэгшэд отрядһаа таһарһаһан юм. Тэдэнэй дунда Бадма Жапович ябалсаа. Тэдэнэр Курска областыһоо Брянска область руу шэглэбэд. Таһарһан

сэрэгшэд өөһэдннгөө партизан отряд эмхидхэжэ, Николай Сергеевич Орловые нэгэн дуугаар ударнидагшаар һунгаба. Тиигэжэ «Спартак» гэжэ нэрэтэй шэнэ партизанска отряд бии болобо. Тэдэнэр Брянска областыдо 1942 онһоо 1943 оной сентябрь болотор байгаад, һүүдээрнь Гомельскэ область, Белорусси хүрэтэр

дайлалдаад, һөөргөө Брянска областыёо бусаһан байна. Юундэб гэхэдэ, Брянска областы хадаа ехэ ой модотой, намагтай газар байһан тула партизануудай хоргодоходошые, дайлагдахадашые, тон тааруу байгаа.

Немецүүдтэй тэмсэжэ байһан партизан отрядуудай түрүүшын конференци Климент Ефремович Ворошиловай ударидалга дорой үнгэргэгдэбэ. Тэрэ конференциин түлөөлэгшөөр Бадма Жабовн һунгадан байгаа. Тиихэдэ манай нутагай хүбүүн «Спартак» гэгһэн

партизанска отрядтай нэгдэхки ротын командир ябаа. Совет Армиин командовани партизан отрядуудта бую эбсэсг болон эдэе хоол самолёдоор хаяжа үгэдэг һэн. Тиихэдэнь партизанууд түүдэг табижа, дохёо үгэдэг байгаа. Тиигэжэ Спартак гэгһэн отрядтайхид 1943 оной сентябриин 17-до Улаан Армитай ниилһэн байна. Совет сэрэгтээ ниилһэнһэйнгээ удаа Бадма Жабовн Прибалтикийн гурбан республикануудые немец булимтарагшадаһа сүлөөлэлсөө. Суута партизан 1945

ондо Кенигсберг хото шадар хоёрдохёо шархатажа, 1947 оной ноябрь болотор госпитальдо аргалуулаад, нутагаа бусаа. Дайнай һүүлээр хоёрдохи группын инвалд болоһон Бадма Жапович Жабовн нутагтаа зүблээлэй түрүүлэгшээр, бригадирар хүдэлөөд, наһанайнгаа амаралтада гарһан байна.

Гайхамшагта дайшалһы займайгаа түлөө манай нутагай суута партизан Россин Герой гэгһэн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртөө һэн. ЗУРАГДЭЭРЭ: Бадма Жапович Жабовн

